

טיפול בנחשלים הדרך למימוש החלום הגדול

חיים שמילה/ חבר הקהילה ופסיכולוג חינוכי

לאחר פרשת השבוע של שבוע שעבר עם אירוע השיא של עשרת הדיברות במעמד הר סיני ההיסטורי והחד פעמי, אנו מגיעים בשבת הזו לפרשת משפטים וכמו מטוטלת מובילה אותנו התורה לדיני עבד עברי. ממעמד שיא של חירות רוחנית עוברת התורה לפירוט הלכותיה של אחת ממציאיות החיים הנמוכות ביותר בקיום האנושי.

העבד ביהדות פטור ממצוות, כל שיש לו שייך לרבו והאחריות שיש לו לחייו ולמעשיו היא אפסית. יתרה מזאת, העבד עליו מדברת פרשת משפטים הוא אדם שבצר לו הלך וגנב ואין לו בכדי לשלם אף את גניבתו אשר גנב ובית דין מוכרים אותו ושיעבוד וישלם את חובו בשכר עבודתו. מדובר אם כן באדם בשוליה של החברה החסר את מימד האחריות המינימאלית לחייו וחי משפחתו.

את המתח בין אירוע השיא במעמד הר סיני ועשרת הדיברות המהוות את האידיאל הגבוהה של התורה לבין פירוט דיניה של מציאות החיים הנמוכה של עבד ניתן להסביר בשני אופנים המשלימים זה את זה. ראשית, ניתן ללמוד מכך שבבואנו להקים חברה אנושית או כשברצוננו לבחון את עולמה המשפטי פורמאלי של חברה אנושית באשר היא, ראוי שניתן את דעתנו על יחסה של אותה חברה ומערכת המשפט שלה אל החלקים הנמוכים ביותר הקיימים בה. התורה מציגה כבר בפתיחת שרשרת הדינים הארוכה אותה היא עומדת ללמד אותנו את המחויבות שלנו כחברה לאותו אדם שהגיע למעמד עבד. החובה להעמידו במקום בו הוא משיב את חובו לנגזל בד בבד עם הכנסתו של אות עבד למעגל יצרני מקדם ולא באופן המוכר לנו היום בו ישנה ענישה לשם ענישה והרתעה שלעיתים מדרדרת את האדם למעמד נמוך וחמור הרבה יותר משהיה בו לכתחילה. חברה אם כן לא תיבחן ביחסה אל המוצלחים והבכירים שבקרבה אלא ביחס אותה היא מפנה כלפי החלשים והנדכאים.

השיעור הנוסף אותו ניתן ללמוד מצימוד פרשיות זה הוא שאם זכינו ויש לנו חלום גדול, שאיפה אדירה, אידיאל נשגב על פיו אנו רוצים לחיות, אם לא נהפוך את אותה גדולה למרכיביה הקטנים והנמוכים, לא נצליח להגיע אל החלום הגדול. אם ברצוננו לצאת לטיול ארוך ומשמעותי עמוס בחוויות, אם לא נדע לתכנן את הצעדים הבסיסיים הראשוניים, לעולם לא נגיע ליעד. אם אנו רוצים להקים חברה אידיאלית, אור לגויים שתבוסס על עיקרי התורה ועשרת הדיברות, אנו מחויבים ראשית לבנות את התייחסותנו לנכשלי החברה ולנדחים שבקרבה.

משל למה הדבר דומה? למפקד בצבא המלהיב את חייליו לקראת מסע ארוך ומשמעותי בו הם ימדדו יחסית לקבוצות חיילים מקבילות. האידיאל הגדול של ניצחון בתחרות זו חייב להיות מבוסס על תכנון קפדני ועל ההבנה שהשגת היעד תוגד כשיגיע אחרון החיילים לנקודת הסיום.

באופן דומה, האדם הפרטי בעל השאיפות הרוחניות הגבוהות לחיים אידיאליים נשגבים חייב לדעת שמסע התקדמותו והעפלתו במסילה העולה בית אל חייבת להיות מורכבת ממעשים יומיומיים, טכניים ולעיתים סזיפיים שכן הישגותו בעולם הארות גבוה ללא ביסוסו בעולם המעשה מחטיא את המטרה. יחד עם זאת, הוא חייב לדעת שאין באפשרותו למחוק או לבטל חלקים באישיותו שאינם עולים בקנה אחד עם המטרה הנשגבה אלא הוא מחויב להעלות חלקים אישיותיים אלה יחד איתו, לזכך ולעדן אותם ובשלב הגבוה אף להשתמש בכוחות אלה כמקצות רוחניות בבחינת "זדונות נהפכים לו לזכויות"